

Szilveszter

Erdélyi Gyula költőt és bohémét 1912. június 14-én, egy pénteki napon temették el a Farkasréti temetőben. Krúdy Gyula a Vasárnapi Újság hasábjain emlékezett meg öreg barátjáról. „...képzeletemben feltűnik egy piros mellényes, barna köpönyeges, furcsa öregúr alakja, aki ősz szakállal, piros arcával és vidám tekintetével éppen olyan figura modern életünkben, mint amilyen figurákat Jankó János rajzoltatott hajdanában... Erdélyi Gyula semmi más nem volt, mint író. Az irodalom keresztes vitézei közül való... Szorgalmasabb írot nem ismertem... Írói hivatásának külső jelvényeit: kopottas köpönyegét, bodros nyakkendőjét, szegénységét olyan gavaléros kedvvel viselte, mintha ő volna a világon a leggazdagabb ember... Pongrácz Béla, Gáspár Imre és Erdélyi Gyula hajdanán a világot próbálták kilóditani sarkaiból a Komló kertjében. És ma ugye, milyen idegenül hangzanak ezek a nevek?”

Erdélyi Gyula 1851-ben született Gödöllőn, és — akárcsak Krúdy — olyannyira írónak készült, hogy már tanuló korában irodalmi pályadíjat nyert. Jogot végzett Budapesten, majd Szegedre került hivatalnoknak, a vizirendőri országos bizottság jegyzője lett; 1878-ban részt vett Bosznia okkupációjában, majd végleg az irodalom mellett kötelezte el magát. Rendkívül népszerű regényeket írt: a Gavallér aszszony, a Kovász nélkül, a Zűg a malom vagy a Kék szemöldök igazi könyvsiker volt a maga korában. Emellett — erre utal Krúdy elismerése is — az újságok, folyóiratok, közlönyök tömegébe dolgozott, a Budapesti Bazártól a Hölgyek lapjáig mindenütt előfordult a neve, s amint önéletrajzában megjegyzi: ő találta ki a Borsszem Jankóban Czenczi néni alakját. Jutott ideje a fordítói munkára is: 1881-ben ő ültette át magyarra Zola regényét, a Nanát. Ezek után már csodálkozni sem lehet azon, hogy a lapszerkesztésben is nagy kedvét lelte: ott a neve többek között a Közrendészeti Lapokon, az Új Községi Közlönyön, a Magyar Közigazgatáson, s az ő vezetése alatt jelent meg a Keresztények Lapja, amely Szemere Miklós tulajdonában volt (amint erről a Vörös pos-

takocsi című regényben is említés történik). Az 1911-es Budapesti cím- és lakásjegyzék tanúsága szerint a hatvanesztendős Erdélyi Gyula a Tabán közelében levő, Krisztina körút 101. szám alatti lakásán szerkeszti és adja ki A Magyar és a Buda és Vidéke című lapokat, valamint — bizonyos Újvárossy Fedorral közösen — a Regény Újságot.

Erdélyi Gyula a Krúdy-művek tucatjaiban bukkan fel, s valósággal sugárzik, hogy az író mennyire kedvelte idős barátját. Szerepel Erdélyi például A százgalléros című novellában. Megjelenik a Hét bagoly című regényben is, itt a Zenélő Órához címzett vendéglőben borozik Simli Mariska társaságában, mivel éppen szépirodalmi lapot szeretnének alapítani. (A Zenélő Óra épülete a Városház utcában állt azon a helyen, ahol most a Pilvax köz nyílik.) Igazán emlékezetesen a Vörös Postakocsi-ban fordul elő alakja, igaz, hogy Krúdy nem írja le valódi nevét, hanem Szilveszter álneven szerepelteti. Nos, ez a Szilveszter-Erdélyi Gyula — ahogy természetesen a valóságban is — Szemere Miklós mindenese, azaz titoknok. Sokféle feladata volt, például a borítékokra írott utasítások szerint ő intézte a nábob levelezését, ám legfontosabb teendője mégis az, hogy a Szemere-istálló számára szépen hangzó lóneveket találjon ki. Bizalmasa a nagyúrnak, s bejáratos Pilisi Róza Magyar utcai szalonjába is. Életének nagy keserősége, amit soha nem tudott elfelejteni, hogy lánya tizenhat éves korában felakasztotta magát.

Hogy milyen lelkiismeretes ember is volt ez a Szilveszter, arra nézve idézzük az 1917-ben megjelent Őszi utazások a vörös postakocsin című Krúdy-regény egy részletét: „Az igazi Szilveszter, Alvinczi régi titoknok tulajdonképpen már néhány esztendő előtt meghalt Budán... Hosszú titoknoksága alatt azonban előre gondoskodott utódáról, egy Zemplén megyei körjegyző személyében, akit évekig oktatót, nevelt és formált, hogy testileg is oly hasonlónak tegye magához, hogy a nagyúr mindennapi életében semmi fennakadás ne legyen a titoknok-cserében.”

Fehér Béla